

Підсекція «Графічні зображення при створенні матеріалів та інших дизайн-об'єктів»

УДК 7.036

РОЛЬ ТВОРЧОСТІ ВИЗНАЧНИХ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ О. БОГОМАЗОВА ТА О. ЕКСТЕР В СТАНОВЛЕННІ СВІТОВОГО АВАНГАРДУ

Студ. С.В.Колеснікова, гр. БДР-3-14
Науковий керівник доц. Т.М. Никоненко
Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета дослідження полягає у визначенні ролі творчої діяльності українських авангардистів О. Екстер та О. Богомазова на еволюцію світового мистецтва.

Завдання. Проаналізувати мистецький доробок митців, з'ясувати особливості творчих прийомів живописців та висвітлити внесок О. Екстер та О. Богомазова до світової мистецької скарбниці.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження – творчість О. Екстер та О. Богомазова. Предмет дослідження – аналіз творчих прийомів живописців.

Методи та засоби дослідження. Використано системно-історичний, художньо-стилістичний, порівняльний аналіз, культурологічний та візуально-аналітичний методи.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Проведено дослідження можливостей застосування технік та прийомів визначних майстрів О. Екстер та О. Богомазова в живописі та сучасній графіці. Практична значимість роботи зумовлена тим, що результати дослідження можуть використовуватися в дизайнерській діяльності, а саме у графічному та театральному сучасному дизайні.

Результати дослідження. Київський поет Бенедикт Лівшиць у своїх знаменитих спогадах «Півтораокий стрілець» охрестив найвидатніших жінок авангарду «амазонками, скіфськими наїздницями» [2]. Не дивно, адже їм доводилося мати сміливість та силу суперечити патріархальним канонам та ще й при цьому здійснювати мистецькі революції наперекір соцреалістичним портретам та реалістичним пейзажам. Олександра Екстер серед цих амазонок перша. Витончена інтелектуалка, що володіла кількома мовами, подорожувала світом та спілкувалась у колі найвизначніших митців свого часу – Пікассо, Брак, Леже, Аполлінер, Марінетті. Виставка нового мистецтва «Ланка», організована Олександром Екстер та Давидом Бурлюком на Хрещатику у 1908 році, стала надзвичайною подією. В цьому ж році, знову на Хрещатику разом з Олександром Богомазовим відкрила виставку «Кільце» та пише «Натюрморт з писанками», де в кубістичну картину вриваються яскраві відкриті барви [1]. Саме Екстер надихнула Пікассо на використання кольорів у кубізмі. Після спілкування з Екстер засновник кубізму різко розширює свою палітру та сміливо вживає всю гаму кольорів, не оминаючи й контрастів.

Лише три вистави у Камерному театрі принесли їй всесвітнє визнання як реформатора сценографії та театрального костюма – «Фаміра Кифаред» (1916 р.), «Саломея» (1917 р.), «Ромео і Джульєта» (1921 р.). А. Ефрос називав декорації Екстер «урочистим парадом кубізму» [1]. Цікаво, що саме у Камерному театрі Олександра Екстер запропонувала розмальовувати обличчя акторів як доповнення до костюмів. Разом із епатажами Ларіонова і Бурлюка іспроби стали протоформами боді-арту. Екстер звертає увагу на освітлення як об'єкт драматичної дії. Не виключено, що саме Київ став місцем народження світлових ефектів та перетворення освітлювача на режисера світла. Її, як митця, називали називали «Пікассосценографії» [1]. У 2008 році в Національному художньому музеї України відбулась перша ретроспективна виставка

Олександри Екстер в Україні. Експозиція з понад 50 робіт художниці була доповнена колекцією української дизайнерки Лілії Пустовіт за мотивами творчості Екстер.

Олександр Богомазов довше за інших залишалося в затінку перших фігур світового українського авангарду. Незважаючи на те, що з 1980-х років картини художника експонувалися на численних виставках, періодично публікувалися уривки з його теоретичних праць, спадщина митця для української публіки до сих пір практично невідома. Після тривалого забуття, перша виставка Богомазова відбулася в 1966 році в Києві в Республіканському Будинку літераторів. Основну теоретичну працю Богомазова «Живопис і елементи» (1914) фрагментарно опубліковано російською мовою і прокоментовано тільки в 2003 році. Олександр Богомазову завжди щастило на чудове оточення, цікаві знайомства і талановитих соратників. Так, ще в Київському училищі він познайомився з Олександром Екстер. Завдяки Екстер, вже в 1908 році Богомазов брав участь в знаменній виставці «Ланка», організованій нею. А в 1914 році Богомазов на рівних з Екстер організував виставку «Кільце», що ставила своїм завданням захист Нового Мистецтва і « звільнення мальовничих елементів від сковуючих шаблонів» [3]. У ранніх живописних творах художник продовжує пошуки власної мови. Але образне наповнення цих символістських по духу робіт вступає в протиріччя з пластичним рішенням, що свідчить про ретельне вивчення імпресіонізму. В той же час, акварелі і особливо малюнки тушшю, демонструють не тільки безумовний інтерес до стилю модерн, але і володіння арсеналом художніх засобів. Статичність і фронтальність композицій, роль чорної плями, злегка перебільшений контур фігур, навіть інтервали між предметами – все підпорядковане певному ритму, що створює лінійний орнамент. Теоретичні дослідження наштовхнули Богомазова на відкриття нової формули: спіраль є символ неспокоїного Космосу. Цю спіраль художник закручує і в картині « Дівчинка з обручем» (1913).

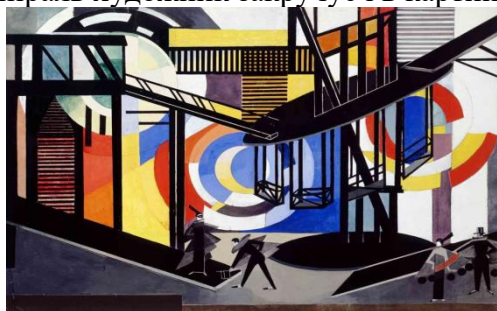

Рисунок 1 - О.Екстер. Театральні декорації

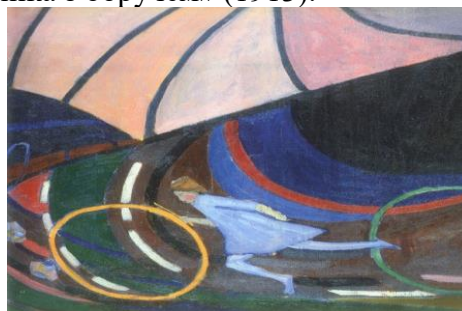

Рисунок 2 - О. Богомазов. Дівчинка з обручем, 1913р.

Висновки. Олександра Екстер була містком між світом українського, російського авангарду та новітнім мистецтвом Західної Європи, сприяла поширенню ідей сучасного мистецтва в середовищі тогочасної художньої творчої еліти. Олександра Екстер увійшла в історію мистецтва завдяки своїм реформаторським ідеям в сценографії. Вона запропонувала замість плоских розмальованих декорацій використовувати складні багатоярусні конструкції, займаючи таким чином весь простір сцени, а не лише її підлогу. Друге театральне новаторство – костюми, які були співзвучні з кольоровим рішенням тла. Олександр Богомазов володів багатьма талантами. Експериментатор в живописі, блискучий педагог, серйозний теоретик, міркував про сутність живопису та його вплив на глядача. Він – новатор за наявного в нього синтезу кольору і матеріалу.

Ключові слова. Живопис, авангард, митець, новатор, кубізм

ЛІТЕРАТУРА:

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Екстер_Олександра_Олександра
2. <http://aristocrats.fm/oleksandra-ekster-amazonka-ukrayinskogo-avangardu/>
3. <https://www.wikiart.org/ru/aleksandr-bogomazov>